

Свалова М. І.,
*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри журналістики
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ОБРАЗ УКРАЇНИ В КНИЖЦІ О. ГЕРАСИМ'ЮК «Я ПОВЕРНУЛАСЯ. ЛЮБЛЮ»

Перша книжка О. Герасим'юк «Я повернулася. Люблю» (Львів, 2019) представляє розповіді про подорожі, цікаві описи відвіданих місць та роздуми, подані у формі есеїв, тревелогів, образків. Тексти, написані протягом 2007–2019 років, розгортають перед читачем своєрідну «мапу», утілену в образах країн, міст, сіл, людей, архітектурних пам'яток тощо. Актуальність дослідження зумовлена тим, що видання ще не стало предметом ґрунтовних журналістикознавчих розвідок, але, безумовно, потребує усебічного аналізу. Ураховуючи наукові напрацювання, присвячені тревелогу (травелогу) та есе, здійснені такими вченими, як О. Александров [1], М. Балаклицький [2], Т. Ковальова [4], А. А. Майга [5], Н. Розінкевич [6], О. Юферева [7], вважаємо за потрібне проаналізувати специфіку функціонування образу України у книжці О. Герасим'юк «Я повернулася. Люблю».

Образ України – центральний у книжці відомої української телеведучої і громадської діячки, він представлений двома площинами. Перша – психологічна, «внутрішня», пов'язана з мандрівками й дорогими авторці спогадами про міста, села, людей. Друга – «зовнішня»: Україна у світі, мистецькі шедеври й відомі постаті, зустрічі із земляками, поїздки за кордон тощо. Ці площини переплітаються, у кожній із них є і трепетні психологічні деталі, і реалістичні описи, авторка прагне змалювати «Україну в Україні», насамперед такою, якою бачить і переживає її сама, а також показати її у світовому культурному просторі.

Україна по-різному представлена в багатьох матеріалах, її розкриття поглиблюють цікаві заголовки, доповнені датами й вказівками на місце, наприклад: «Любов жива, кровотока... 21 вересня 2007 року. Пирятин»; «Глухенький. 20 квітня 2012 року. Київ»; «Хто поїде зі мною на край світу? 20 вересня 2012 року. Одещина, село Леніно Фрунзовського району»; «Ода до Васі. 22 березня 2013 року. Київ»; «Під шкурою звіра душно. 19 квітня 2013 року. Харків»; «Сама ти корова. 21 серпня 2014 року. Підгірці, Київщина»; «Це видно з мого вікна. 14 листопада 2014 року. Львів»; «Що Бог робив над Одесою цієї ночі? 28 серпня 2015 року. Одеса»; «Бубни круті. 8 березня 2016 року. Бубни, Полтавщина»; «Де це було. 5 серпня 2016 року. Україна»; «Я повернулася. Люблю. 3 лютого 2019 року. Пирятин» [3].

Україна для публіцистки – це передовсім її рідний Пирятин, сучасний, історичний, символічний: «Що би не робила з цим містом історія, які би прапори й пам'ятники в ньому не встановлювала – воно лишається для мене важливим, як якір» [3, с. 10]. Родову пам'ять, зв'язок поколінь, неперервність історії й потребу розказати світу історії звичайних людей і власні – усе це втілює образ Пирятин, масштабний за змістом і надзвичайно потужний емоційно: «Про того мого Гурія я знаю лише, що розстріляли його в Пироговій леваді. Це таке місце під моїм Пирятином, де спершу «наші» стріляли над ямами ворогів народу, потім фашисти вивели туди колоною усіх євреїв нашого міста, наших друзів і сусідів, туди ж одвели на розстріл і Гурія. Ніхто не може сказати – хто саме його розстріляв» [3, с. 250].

І Пирятин, і Полтавщина загалом – знакові місця для авторки-героїні, вона подорожує ними, розмірковує, описує людей, фіксує деталі, відтворює комічні ситуації в манері, максимально наближеній до реального спілкування: «У сонній тиші чорнухинського села глухо бухкали якісь ритмічні звуки – ніби хтось плющив боби в гігантській калганці. Пішла на звук – це був клуб,

у ньому було життя, всередині було сиро, ветхо й прохолодно, але за другими дверима очам відкрилася жива зала. На сцені під ці затерті звуки щось робило п'ятеро дітей різного віку і зросту, з ними товклася бадьора жінка» [3, с. 172].

Ситуація типова: старий сільський клуб, місцева ентузіастка, «завклубом» [3, с. 172], яка на сцені під написом «Бубни круті!» [3, с. 172] (назва села) готується привітати людей зі святом: «<...> репетіруєм на восьмемарта!» [3, с. 173]. Авторка описує ситуацію кількома штрихами, утверджуючи оптимістичну думку і про це село, і про багато інших українських сіл: ««Бубни круті!» – там є Наташа, яка в повному анабіозі сільського суспільного життя тим хеві-металом здійснює одну зі своїх прекрасних жіночих функцій: пробуджує інтерес до життя, розводить двіжуху, виманує зі сплячки» [3, с. 173].

Розповіді О. Герасим'юк про села чи міста України – це розповіді про власні спогади та враження, це своєрідне проживання історії країни, конкретної архітектурної пам'ятки, трагічної чи урочистої події, і часто грань між внутрішнім (суб'єктивним) та реальним – умовна, але саме в цьому й полягає естетична новизна, саме таке поєднання чинить потужний вплив на реципієнта. До прикладу, так авторка змалювала Харків – переплітаючи власну історію з історією колишньої столиці: «Усе це теж забудеться колись, як сон, як опера «Оранго»... Тому вдихаю дух просвіти й науки, які витають тут – не можуть не витать. Місто, де колись градоначальниками призначали лише професуру, а студенти одягалися, як царі: у такі ж панталони, мундир і мали шпагу при нозі. І рухатися красиво, кажуть, їх учив аж учень Гайдна! Я вже знаю, що було й буде потім, знаю – історія вміло сховає свої чергові божевілля, в які вже ніхто не повірить <...>» [3, с. 95].

Для авторки подорожі Україною – це насамперед можливість поміркувати, осмислити й відчутти мінливість і красу світу, трагізм та унікальність нашої історії, значущість кожної людини: «Що Бог робив над Одесою цілу ніч? Колотив срібло й

золото, видмухував із тієї суміші душі нових людей. У цьому місці вони виходять у Нього якісь дуже особливі» [3, с. 155].

Майстерно відтворюючи комічні ситуації, авторка з теплим гумором змальовує себе й виписує «характер» близької всім Україні, яку публіцистка тонко відчуває і фіксує в кожній деталі: «Найбільше з тварин я люблю (після псів) корів. Вони – абсолютне добро. А сьогодні я була нею – великою чорною лискучою коровою» [3, с. 124]. Нетверезий пастух у селі на Київщині, через яке проїжджала авторка, цвяхнув батогом її авто – «лискучу чорну здорову корову чужинську з невідомими номерами!!!» [3, с. 125], і на цю комічну ситуацію публіцистка реагує дотепно, по-українськи: «Але я подумала – от би мала роги, я би тобі, стерво, за всіх нас, корів, зараз надавала, п'яне чупирадло!» [3, с. 125].

Довірливо «спілкується» авторка з відомими українцями й українками, наприклад, із Роксоланою (Хюррем), долаючи часові й просторові перепони, шукає і знаходить свою Україну у світі, щиро ділиться враженнями з читачем: «Скидаємо кросівки, замотуємося шоківим шарфом – їх при вході багато – і до Роксолани... Коли я народилася, вона вже 400 років лежала тут, у гробі, під цим золотим і зеленим погребним покривалом. З вікна звідси видно усипальницю Його – Сулейман Пишний лежав поряд, як це було завжди, коли вони двоє були живі» [3, с. 209].

Дуже трепетно «розмовляє» О. Герасим'юк і з прекрасною Марі – Марією Башкирцевою; це – «розмова», що не просто виражає захоплення й повагу авторки, а поєднує часові пласти та країни (Україну і Францію): «Може, це випадково й дивно... Але, Марі, я стою поряд із Вами, люба. У цій порожнечі між склепів. Я підіграю Вашій улюбленій дражнилці: щойно хтось підійде і питає: »Ви часом не бачили геніальну мадемуазель?» – я скажу: »Марі скоро повернеться...» Гарно я придумала, мила?» [3, с. 57].

Як бачимо, подорожі для публіцистки-героїні – це не тільки новий досвід, цікаві зустрічі, знайомство з іншими культурами, а

й пошук України, надзвичайно емоційне відкриття для читача багатства вітчизняної культури, можливість поміркувати й висловити власні враження.

Отже, О. Герасим'юк, поєднуючи у своїх матеріалах ознаки тревелогу, есею, авторської колонки, удаючись до роздуму, розповіді, яскравих описів, майстерно виділяючи деталі, занурює читача у світ власних вражень і переживань, конструює багатогранний, психологічно глибокий образ України.

Список використаних джерел:

1. Александров О. Теоретичні проблеми дослідження сучасного українського тревелогу // Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2018. Вип. 43. С. 48–56.

2. Балаклицький М. А. Есе як художньо-публіцистичний жанр: Методичні матеріали для студентів зі спеціальності «Журналістика». Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007.

3. Герасим'юк О. Я повернулася. Люблю: есеї. Львів: Видавництво Старого Лева, 2019.

4. Ковальова Т. Репрезентативність жанрових ознак путівника і тревел медіатексту // Образ. 2018. Вип. 3 (29). С. 36–44.

5. Майга А. А. Литературный тревелог: специфика жанра // Филология и культура. Philology and culture. 2014. № 3 (37). С. 254–259.

6. Розінкевич Н. В. Жанрова специфіка творів мандрівної літератури // Закарпатські філологічні студії. 2019. Вип. 7. Т. 2. С. 144–149.

7. Юферова О. Медіа-тревелог у сучасному друкованому виданні: жанрові витоки, специфіка, модифікації // Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2013. Вип. 38. С. 235–241.